

Назаренко І.Ф.,

головний контролер-ревізор

Головного контрольно-ревізійного управління України

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

З часу здобуття незалежності економічні процеси в Україні розвиваються природним еволюційним шляхом, оптимізуються різні сфери як суспільного, так і економічного життя. За нинішніх умов реформування української економіки та її переходу на ринкову основу в секторі охорони здоров'я також відбуваються зміни: з'являються приватні кабінети і клініки, що надають платні медичні послуги.

Особливої актуальності зазначене питання набуває на тлі скорочення населення за останні роки більш ніж на 5 млн людей. За цей час народжуваність зменшилася на 40 %, а смертність зросла на 30 %, переважно за рахунок осіб працездатного віку. Близько 80 % населення України мають проблеми зі здоров'ям. Демографічна криза обумовлює необхідність приділення підвищеної уваги охороні здоров'я та переміщення акцентів на забезпечення цієї галузі фінансовими ресурсами в повному обсязі відповідно до потреб.

Теоретичні і практичні аспекти фінансування охорони здоров'я в період ринкових трансформацій досліджувалися у працях вітчизняних науковців Й. Бескида, О. Василика, О. Кириленко, Н. Карпишин, О. Тулай, С. Юрія та ін. Водночас в економічній літературі недостатньо висвітлено проблеми ринку медичних послуг і фінансових ресурсів у зазначеній галузі. Саме цій актуальній проблемі присвячено цю наукову статтю.

Метою статті є розкриття особливостей ринку медичних послуг в умовах реформування української економіки та її переходу на ринкову основу, а також аналіз наукових поглядів на сутність понять “фінансові ресурси охорони здоров'я”, “ринок медичних послуг”, “медична послуга”, “бюджетні ресурси”, “бюджетні кошти”.

При переході на ринкові відносини така галузь, як охорона здоров'я має змінюватися разом із економікою України. Завданням закладів цієї галузі є забезпечення потреб населення в наданні відповідних послуг шляхом медико-санітарної допомоги із залученням широкого спектра профілактичних і лікувальних заходів або послуг медичного характеру, а також виконання інших функцій на основі професійної діяльності медичних працівників. У законодавчих документах з'являється нове поняття “послуги медичного характеру”, пов'язане з підприємницькою діяльністю.

А. Г. Загородній і Г. Л. Вознюк розглядають послуги як “підприємницьку діяльність, що на відміну від виробництва продукції полягає у постачанні на ринок таких цінностей, які не мають матеріального характеру”¹. У цьому разі послуга – це підприємницька діяльність, але послуги надають і в державних установах у сфері освіти, культури.

---

¹Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2005. – С. 502.

Послуга (англ. *service*) – це будь-який захід, що його одна сторона може надавати іншій та який переважно не сприймається на дотик і не призводить до володіння будь-чим². Згідно з іншим словником, послуга – особлива споживча вартість процесу праці, виражена в корисному ефекті, що задовольняє потреби людини, колективу й суспільства.

Зауважимо, що в словниках немає визначень термінів, які широко вживаються в літературі й законодавстві, – “медична послуга” та “ринок медичних послуг”. З огляду на особливість досліджуваної сфери, що функціонує з метою забезпечення здоров’я громадян і досягнення як соціальних, так і економічних результатів, пропонуємо таке трактування даних дефініцій: медична послуга – особлива споживча вартість процесу праці професійних медичних працівників, виражена в корисному ефекті з метою задоволення потреб людини в охороні здоров’я; ринок медичних послуг – сукупність організаційно-економічних відносин між надавачами і споживачами, фізичними та юридичними особами щодо купівлі-продажу (одержання) медичних послуг.

Вони задовольняють колективні, суспільні потреби й потреби окремої людини в охороні здоров’я. Особливістю такої послуги як товару, порівняно з товарами, втіленими в речах, матеріальними благами, є те, що вона корисна не як річ, а як діяльність. Тому споживання медичної послуги збігається з процесом її створення, з працею лікарів та інших медичних працівників. Вона являє собою відносини економічної власності стосовно її надання, відчуження виробниками та одночасного привласнення споживачами за певну плату, а також між власниками відповідних організацій, які їх надають, та громадянами, підприємствами, організаціями, що є споживачами послуг.

Відносини економічної власності, що виникають між людьми та підприємствами, організаціями в процесі створення і привласнення послуг у сферах суспільного відтворення, потребують вивчення. Оскільки перетворення здібностей і навичок людини (її загальноосвітнього й кваліфікаційного рівнів, творчого та організаторського хисту) є основною формою національного багатства, відносини економічної власності між людьми щодо надання послуг (їх ціни, попиту на них) у сфері охорони здоров’я стають пріоритетними.

Пропонуємо виділити такі ознаки медичних послуг:

- нематеріальний характер діяльності, не пов’язаний із перетвореннями форми матерії;
- збіг у часі процесів виробництва і споживання послуг;
- неможливість нагромадження, зберігання і транспортування;
- функціональне призначення послуг для відтворення здоров’я людей.

На сьогодні в Україні зростає частка приватного сектора в галузі охорони здоров’я та збільшується кількість наданих ним послуг (рисунок).

---

²Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – С. 272.

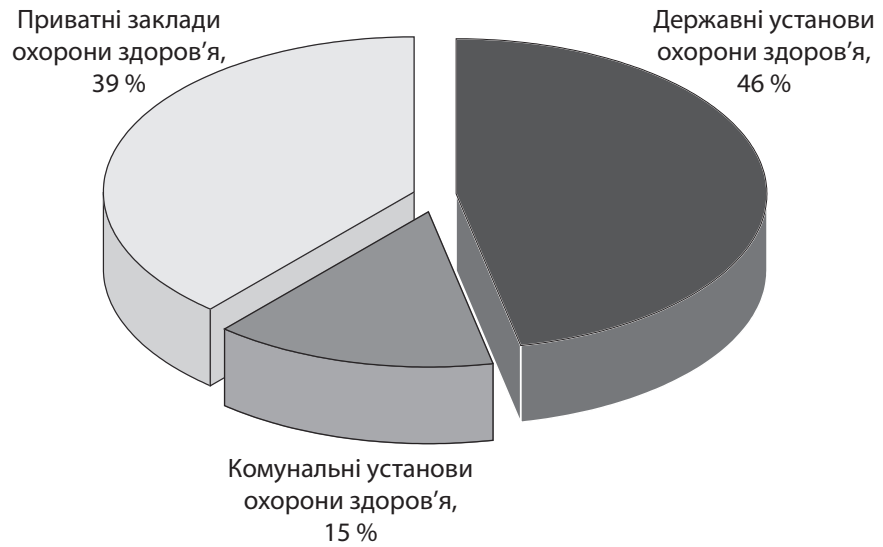

Рисунок. Структура медичних послуг у галузі охорони здоров'я в Україні

Джерело: дані Міністерства охорони здоров'я України за 2006 р.

Отже, приватний сектор надає 39 % медичних послуг у галузі охорони здоров'я, проте переважають державні й комунальні установи, сукупна частка яких у наданні медичних послуг становить 61 %. У зв'язку з цим доцільно докладніше зупинитися на визначенні сутності фінансових ресурсів вказаної галузі.

Фінанси (від лат. *finantia* – платіж) – узагальнюючий економічний термін, який означає кошти, фінансові ресурси, що розглядаються у процесі їх створення, руху, розподілу й перерозподілу, використання, та економічні відносини, зумовлені взаєморозрахунками між суб'єктами господарювання, рухом коштів, грошовим обігом, використанням коштів. *Ресурси* (від фр. *ressource*) – допоміжні засоби (матеріальні цінності, запаси, кошти, можливості). Це засоби, які дають змогу за допомогою певних перетворень досягти бажаного результату.

Рух фінансових ресурсів, що зосереджуються у відповідних фондах, є об'єктом фінансового прогнозу й балансових розрахунків. Джерело створення фінансових ресурсів – валовий внутрішній продукт (ВВП). У сучасній економічній науці існують різні підходи до формування сутності фінансових ресурсів. При цьому досі немає єдиної думки щодо визначення їх змісту, методів впливу на ефективність господарювання. Також недостатньо уваги приділяється дослідженню формування та використання фінансових ресурсів у галузі охорони здоров'я в трансформаційний період розвитку економіки.

Ряд економістів підходять до тлумачення поняття “фінансові ресурси” узагальнено, не вказуючи на особливості їх формування й використання. Так, існує визначення фінансових ресурсів як коштів, що перебувають у розпорядженні держави або комерційної структури. В іншому варіанті:

фінансові ресурси держави, регіону, підприємства, фірми – це сукупність усіх видів коштів, фінансових активів, які перебувають у їх розпорядженні, результат взаємодії надходжень і витрат, розподілу грошових коштів, їх нагромадження й використання. Інколи вони трактуються також як сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави й суб'єктів господарювання, характеризують фінансовий стан економіки та водночас є джерелом її розвитку.

Наприклад, М. Г. Сичов визначає фінансові ресурси як грошові нагромадження і грошові фонди, що утворюють підприємства, об'єднання, організації, у порядку розподілу та перерозподілу суспільного продукту й національного доходу. О. М. Бірман характеризує зазначене поняття як виражену у грошах частину національного доходу, сконцентровану безпосередньо в державі чи на підприємствах для використання на потреби розширеного відтворення й на загальнодержавні потреби. Слід відмітити, що ці визначення, як і попередні, не охоплюють усіх джерел формування фінансових ресурсів.

У свою чергу, О. Д. Василик визначає фінансові ресурси як “грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу і використання валового національного продукту за певний період”³. На думку В. М. Федосова, фінансові ресурси держави – це кошти, що утворюються у процесі розподілу й перерозподілу частини вартості сукупного суспільного продукту й національного доходу у грошовій формі та призначені для задоволення суспільних потреб. У цьому визначенні зроблено наголос на тому, що фінресурси – це кошти, проте, як уже згадувалося, поняття “кошти” є набагато ширшим. Крім того, не всі кошти можуть бути фінансовими ресурсами, а лише ті з них, які об'єднані у фонди коштів.

Ще один варіант наводить В. К. Сенгачов, який трактує фінансові ресурси як сукупність грошових надходжень, амортизаційних відрахувань та інших коштів, що перетворюються у процесі створення, розподілу й перерозподілу сукупного суспільного продукту. У цьому визначенні є спроба встановити джерела ресурсів, хоча їх перелік не зовсім повний. Водночас нечітко сформульовано цільове призначення фінансових ресурсів.

Дещо інакше підходить до тлумачення фінансових ресурсів В. М. Родіонова, зазначаючи, що це грошові доходи, нагромадження й надходження, які формуються в руках суб'єктів господарювання й держави та призначені для потреб розширеного відтворення, матеріального стимулювання працівників, задоволення соціальних потреб, потреб оборони й державного управління. У цьому визначенні чітко окреслено призначення фінансових ресурсів, зроблено спробу конкретизувати джерело їх створення.

Заслуговує на увагу також визначення, наведене в Економічній енциклопедії: “Фінансові ресурси – це грошові нагромадження й доходи, створені у процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП та зосереджені у відповідних фондах для забезпечення й задоволення інших суспільних потреб”.

³ Василик О. Д. Державні фінанси України. – К.: Вища шк., 1997. – С. 17.

Проаналізувавши всі наведені визначення представників різних економічних шкіл, можна зробити висновок, що донині немає єдиного підходу стосовно формулювання поняття “фінансові ресурси”, оскільки воно досить складне й потребує детального дослідження. Утім ми поділяємо думку С. І. Юрія та Т. О. Кізими, що фінансові ресурси – це грошові фонди, які створюються у процесі розподілу й використання ВВП за певний період, та Т. М. Писаренко, що це фонди коштів, які виступають у формі доходів, нагромаджень і надходжень, формуються в руках держави, підприємств усіх форм власності, установ, організацій, окремих громадян, створюються у процесі розподілу й перерозподілу ВВП та частини зовнішнього продукту, призначених для забезпечення безперервності розширеного відтворення, задоволення потреб суспільства в цілому⁴.

Таке визначення фінансових ресурсів дає змогу пов’язати їх обсяг і склад із вартісною структурою ВВП та створює основу для забезпечення єдності прогнозування динаміки цього показника та фінансових ресурсів. Це також сприяє активнішому використанню фінансів як інструменту господарського механізму для впливу на всі елементи структури виробництва. Вказана дефініція відображає економічну основу та зв’язок фінансових ресурсів із відтворювальними процесами, що надає можливість визначити їх склад і структуру.

На наш погляд, останні трактування точно відбивають сутність явища, хіба що в них фінансові ресурси проявляються у фондах коштів, тоді як вони можуть мати і нефондову форму.

На основі зауважень, зроблених за результатами аналізу наведених підходів до трактування цього поняття, можна зробити висновок: фінансові ресурси – це сукупність коштів, що перебувають у фондовій і нефондовій формах, формуються в руках держави, підприємств усіх форм власності, установ, організацій, окремих громадян, створюються у процесі розподілу й перерозподілу ВВП, призначені для забезпечення безперервності розширеного відтворення, задоволення потреб суспільства в цілому.

Варто зазначити, що наявність різних підходів до тлумачення сутності фінансових ресурсів відбивається на визначенні ролі фінансів в економіці.

Організації соціального комплексу, до яких належать установи охорони здоров’я, справляють різнобічний вплив на процес суспільного відтворення. Оскільки проведення активної соціальної політики потребує дедалі більше фінансових ресурсів, то із загального обсягу ресурсів держави частина спрямовується на розвиток соціальної інфраструктури, зокрема охорону здоров’я, за рахунок якої створюється фонд фінансового забезпечення цієї галузі. Економічною основою формування такого фонду є національний дохід, створений у сфері матеріального виробництва, який пройшов розподіл через фонди накопичення і споживання. У фонд фінансового забезпечення охорони здоров’я входить виражена в грошовій формі частина

---

⁴ Писаренко Т. М. Теоретичні основи та особливості формування фінансових ресурсів в установах невиробничої сфери. – Т.: Екон. думка, 1999. – С. 21.

фонду накопичення національного доходу, передбачена для приросту не-виробничих фондів.

Грошові фонди — це частина коштів, які мають цільове спрямування. До грошових фондів установи належать статутний фонд, фонд оплати праці тощо. Статутний фонд використовується установами охорони здоров'я для інвестування коштів в оборотні й основні фонди. З фонду оплати праці здійснюються виплати основної й додаткової заробітної плати працівникам. Кошти установи охорони здоров'я можуть мати не лише фондову форму. Так, у нефондовій формі використовуються кошти для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими організаціями. У цій же формі установи одержують субсидії й поточні трансферти населенню, спонсорські внески. Під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є в розпорядженні установ. Таким чином, до фінансових ресурсів належать грошові фонди й та частина коштів, яка використовується в нефондовій формі.

В економічній літературі немає визначення фінансових ресурсів у галузі охорони здоров'я. Для того, щоб це поняття було науково обґрунтованим, необхідно чітко з'ясувати його основні риси та характеристики. До них належать джерела створення, форми прояву, цільове призначення.

Зважаючи на особливість досліджуваної сфери, що функціонує з метою забезпечення охорони здоров'я громадян та досягнення як соціальних, так і економічних результатів, пропонуємо таке трактування: фінансові ресурси в галузі охорони здоров'я — це сукупність коштів, які можуть мати як фондову, так і нефондову форму, формуються за рахунок коштів державного й місцевого бюджетів, підприємств усіх форм власності, організацій і окремих громадян, перебувають у розпорядженні установ охорони здоров'я на правах оперативного управління та використовуються для задоволення потреб суспільства в охороні здоров'я шляхом надання медико-санітарної допомоги й послуг медичного характеру.

Наведене визначення фінансових ресурсів дає змогу пов'язати джерела створення фінансових ресурсів із формами їх прояву та цільовим призначенням у галузі охорони здоров'я. Також у ньому виражено економічний зміст та призначення фінансових ресурсів, що, у свою чергу, допомагає визначити їх склад і структуру.

Фонд фінансового забезпечення соціальної інфраструктури, у тому числі галузі охорони здоров'я, формується за рахунок бюджетних ресурсів та коштів відомств і підприємств, які спрямовуються на ці потреби. Проте основна частина фонду — бюджетні ресурси; з цієї причини установи охорони здоров'я дістали назву “бюджетні установи”.

Бюджетні витрати на охорону здоров'я надають можливість отримати медичне обслуговування, медичні послуги та деякі соціальні пільги. Бюджетні кошти є важливим фактором розширеного відтворення, що сприяє зростанню продуктивності праці: фінансуванню освіти, науки, охорони здоров'я, дає змогу забезпечити підготовку трудових ресурсів для народного господарства, відновити працездатність робітників, розвивати науку й техніку.

Через розвиток ринкових відносин і водночас обмеженість бюджетних ресурсів бюджетні установи змушені залучати кошти з інших джерел. Однією з визначальних рис фінансового забезпечення установ галузі охорони здоров'я є наявність багатоканальної системи надходження фінансових ресурсів. Джерелами фінансування діяльності таких установ виступають як бюджетні ресурси, так і кошти підприємств, організацій, населення. Слід зазначити, що вибір джерела фінансування із суспільних фондів споживання, а також співвідношення між ресурсами, розподіленими через суспільні фонди споживання, й коштами населення, які спрямовуються на відшкодування затрат із надання матеріально-побутових і соціально-культурних послуг, залежить від характеру й особливостей потреб, які планується задовольнити.

Для реалізації потреб у сфері медичного обслуговування використовуються, головним чином, кошти державного й місцевих бюджетів. Затрати на послуги, пов'язані з відпочинком та охороною здоров'я громадян, відшкодовуються за рахунок коштів населення і децентралізованих соціальних фондів.

У ст. 18 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" передбачено, що фінансування охорони здоров'я здійснюється за рахунок Державного бюджету України, бюджетів АР Крим, місцевого й регіонального самоврядування, фондів медичного страхування, благодійних фондів, коштів підприємств організацій і населення та будь-яких інших джерел, не заборонених законодавством.

Головною умовою розкриття змісту фінансових ресурсів охорони здоров'я є їх класифікація та структура. Пропозиції щодо структури фінансових ресурсів галузі охорони здоров'я наведено в таблиці.

Т а б л и ц я

Структура фінансових ресурсів у галузі охорони здоров'я

Державні кошти	Недержавні кошти
Кошти державного бюджету Кошти бюджету АР Крим Кошти бюджетів місцевого й регіонального самоврядування Інші державні кошти	Кошти добровільного медичного страхування Кошти приватних медичних закладів від надання медичних послуг Кошти благодійних фондів Кошти підприємств, громадських організацій Кошти населення Іноземні надходження й інвестиції Інші кошти, не заборонені законодавством
<i>Джерела формування фінансових ресурсів</i>	
Обов'язкові податки та збори	Кошти юридичних і фізичних осіб

Складено автором.

Отже, фінансові ресурси галузі охорони здоров'я формуються з державних і недержавних коштів.

На нашу думку, фінансові ресурси можна класифікувати за такими ознаками, як

джерела:

- бюджетні ресурси:
  - Державного бюджету України;
  - бюджету АР Крим;
  - бюджетів місцевого й регіонального самоврядування;
  - інші державні кошти;
- власні та привієняні до них фінансові ресурси:
  - кошти від надання платних послуг;
  - кошти від реалізації продукції, виробів і виконаних робіт;
  - міжнародна допомога, гуманітарна допомога, благодійні внески;
  - внески спонсорів, меценатів;
  - кошти добровільного медичного страхування;
- залучені:
  - кошти для виконання певних доручень;
  - іноземні надходження та інвестиції;
  - кредити;

форма реалізації:

- матеріальні;
- нематеріальні.

У процесі фінансово-господарської діяльності установи охорони здоров'я вступають у певні грошові відносини у частині відшкодування на заробітну плату, придбання медикаментів, інвентарю, матеріалів та інших видатків. Ці відносини реалізуються через утворення й використання грошових доходів і фондів коштів та в сукупності визначають сутність фінансів установ охорони здоров'я. Розглядаючи останню, необхідно враховувати як загальні ознаки децентралізованих фінансів, так і специфічні сторони організації фінансових відносин у невиробничій сфері. Специфіка цих відносин полягає в тому, що джерелом формування грошових доходів і фондів коштів є ресурси, які перерозподіляються зі сфери матеріального виробництва; використання грошових доходів і фондів коштів означає їх кінцеве споживання, завершення розподільчих процесів; діяльність переважної кількості підприємств і установ сфери охорони здоров'я фінансується згідно з кошторисом видатків. Фінансування галузі охорони здоров'я здійснюється за рахунок бюджетних ресурсів та коштів відомств і підприємств, які спрямовують їх на ці потреби.

Слід зауважити, що в економічній літературі дефініції “бюджетні ресурси”, яка широко використовується в наукових працях, зокрема сутності, джерелам створення й напрямкам використання таких ресурсів, також приділено недостатньо уваги. В економічному словнику (автори – Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський) наводиться таке трактування: “Бюджетні ресурси – бюджетні кошти, що надходять до державного бю-

джету у вигляді його доходів, складаючи значну частину централізованих фінансових ресурсів країни”⁵. Схожої думки дотримуються А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко, пропонуючи таке визначення: “Ресурси бюджетні – кошти, з яких формується державний бюджет. Становлять значну частину централізованих фінансових ресурсів держави”.

На наш погляд, у цих трактуваннях бракує джерел створення й напрямків використання ресурсів, крім того, надходження коштів обмежується лише державним бюджетом, тоді як кошти надходять і до місцевих бюджетів.

Дещо інший погляд на визначення поняття бюджетних ресурсів мають практики. Так, начальник Управління нормативно-методологічного забезпечення та взаємодії з підрозділами внутрішнього фінансового контролю ГоловокРУ України М. В. Бариніна-Закірова вважає, що “бюджетні ресурси – це бюджетні кошти та необоротні й оборотні активи, придбані за рахунок бюджетних коштів або отримані безоплатно розпорядниками бюджетних коштів усіх рівнів”⁶. Це дає змогу усунути передумови виникнення фінансових порушень та запобігти їм.

Цікаво, що науковці В. С. Сухарський, Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський та М. В. Бариніна-Закірова ототожнюють поняття “бюджетні ресурси” та “бюджетні кошти”. При цьому в економічній літературі й нормативно-правових актах на сьогодні немає належним чином обґрунтованої дефініції “бюджетні кошти”. Хоча вона широко використовується в наукових працях і чинному законодавстві, зокрема в постановах Кабінету Міністрів України, наказах Міністерства охорони здоров’я, Мінекономіки, Мінагрополітики, Мінфіну, Держказначейства, нормативних актах ДПА, Національного банку, ГоловокРУ України.

Уперше проблему визначення терміна “бюджетні кошти” порушили працівники ГоловокРУ, оскільки такі кошти втрачають статус бюджетних після перерахування їх стороннім, не бюджетним, суб’єктам господарювання за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги ще напередодні виконання зобов’язань. Це нерідко стає причиною втрати контролю за законністю й ефективністю їх використання та, зрештою, фінансових порушень. Отже, М. В. Бариніна-Закірова пропонує визначати бюджетні кошти як такі, що включаються до бюджетів усіх рівнів незалежно від джерела їх формування, у тому числі кошти, які залишаються в розпорядженні суб’єктів господарювання у зв’язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів⁷.

Дослідивши сутність поняття “бюджетні кошти”, пропонуємо таке визначення: *бюджетні кошти* – це кошти, що формуються за рахунок податкового перерозподілу прибутку підприємств і організацій усіх форм влас-

---

⁵ Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – С. 31.

⁶ Бариніна-Закірова М. В. Досконале законодавство – міцна фінансова дисципліна, або Деякі проблеми нормативно-правового характеру у сфері державного фінансового контролю // Фінансовий контроль. – 2004. – № 1. – С. 15.

⁷ Там само.

ності та доходів громадян, зовнішніх надходжень, у тому числі кошти, які залишаються в розпорядженні суб'єктів господарювання у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів та використовуються згідно з чинним законодавством для реалізації фінансово-економічної політики країни й задоволення потреб суспільства.

Наведені визначення понять “бюджетні ресурси” й “бюджетні кошти” дають змогу пов'язати джерела створення бюджетних ресурсів і бюджетних коштів із формами їх прояву та їхнім цільовим призначенням у соціальній сфері, зокрема в галузі охорони здоров'я, вплинути на здійснення контролю за фінансовими ресурсами з метою ефективного їх використання.

У системі охорони здоров'я бюджетні кошти відіграють головну роль у державних лікувальних установах та вагому – у приватному секторі як кошти, що залишаються в розпорядженні суб'єктів господарювання у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів. Тому ці кошти повинні використовуватися згідно з чинним законодавством, тобто для реалізації фінансово-економічної політики країни й задоволення потреб суспільства.

Урахування результатів викладеного (зокрема, стосовно дефініцій) у бюджетному процесі та законотворчій роботі сприятиме підвищенню ефективності планування й використання фінансових ресурсів у сфері охорони здоров'я.